

на інспекторів, від яких вимагається певна витримка, психологічна стійкість, професійна спостережливість та вміння спокійно спілкуватись із підконтрольними особами.

2. З психологічних позицій у професійній успішності інспекторів митниці суттєве значення має рівень фрустрації, тривожності, розумової працездатності, психологічної стомлюваності, мобілізованості.

Для успішного інспектора митниці важливо мати високий рівень психолого-правової компетентності, правоусвідомлення, а в професійній діяльності повинні домінувати соціально значимі мотиви.

Перспективою подальших досліджень має бути пошук шляхів і засобів психологічної підготовки працівників митниці та корекції негативних змін у їх психіці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Анастаси А. Психологическое тестирование / А. Анастаси ; С. Урина. – СПб. : Питер, 2001. – 688 с.
2. Аграшенков А. В. Психология в таможенном деле / А. В. Аграшенков. – СПб. : «Пик», 1995. – 624 с.
3. Гуринович А. Г. Подбор кадров: каким ему быть? / А. Г. Гуринович, Э. И. Юн // Таможенный вестник. – 1993. – №11. – С.31–34.
4. Колобова И. Н. Психологическое консультирование в таможенных органах / И. Н. Колобова // Проблемы теории и практики таможенного дела : сб. научн. трудов в 2-х частях. – М. : РИОРТА, 1997. – 360 с.
5. Немирович В. В. Основы психологии таможенной деятельности : [курс лекций] / В. В. Немирович. – М. : РИОРТА, 1995. – 203с.
6. Пальцев А. И. Практическое пособие таможенному работнику по вопросам психологии / А. И. Пальцев. – Новосибирск. – 1994. – 240 с.
7. Сафронова О. В. Социально - психологическая компетентность работников таможенной службы : автореф. дис. ... к.психол.н. 19.00.15. – СПб., 1998. – 21 с.
8. Сидоренко Е. В. Методы математической обработки в психологии / Е. В. Сидоренко. – СПб. : Речь, 2001 – 350 с.

УДК 327.7

Калашніков О.О., к.т.н., старший викладач НУЦЗУ

УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ПОЖЕЖНОЮ БЕЗПЕКОЮ В УКРАЇНІ

У роботі проведено аналіз існуючого організаційно-економічного механізму державного управління пожежною безпекою в Україні та вироблено практичні рекомендації щодо його вдосконалення і використання.

Ключові слова: державне управління, пожежна безпека, організаційно-економічний механізм.

В работе проведен анализ существующего организационно экономического механизма государственного управления пожарной безопасностью в Украине и выработаны практические рекомендации относительно его совершенствования и использования.

Ключевые слова: государственное управление, пожарная безопасность, организационно экономический механизм.

Постановка проблеми. Не дивлячись на зростання технологій і напрацьованих методів боротьби з пожежами, на цей час не вдалося значно знизити їх кількість. Тому в цій статті було зроблено спробу запропонувати новий підхід до цієї проблеми, за допомогою розробки організаційно-економічного механізму державного управління пожежною безпекою, який, за нашим припущенням, повинен не тільки істотно змінити штатну структуру і фінансування державної пожежної охорони, але і позитивно вплинути на зниження пожеж за рахунок якісного укомплектування підрозділів особовим складом і аварійно-рятувальним озброєнням.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Розглянувши законодавство України, ми бачимо [1], що страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ зустрічається в документі в одному випадку, в 10-му підпункті, 6-го пункту [2]. Цей пункт описує, що саме може бути видами добровільного страхування. Серед видів обов'язкового страхування від вогневих ризиків жодного разу не зустрічається [3]. Також не прописано економічний механізм, що описує взаємовідносини суб'єктів страхування. Вважаю, що в Україні необхідні заходи з боку держави для урегулювання цього процесу. Тому що правильна політика держави в напрямку страхування від вогневих ризиків дозволить вивільнити додаткові кошти, що поповнить бюджет країни, перенесе тягар виплат постраждалим з держави на страхові компанії та зможе підвищити рівень пожежної безпеки в країні.

Мета. Проблема протипожежного страхування, як, втім, і страхування в цілому, для України досить актуальна. Росія та Білорусія у напрямку обов'язкового протипожежного страхування знаходяться на крок попереду від нашої країни. Нашій державі необхідне покращене законодавство, у якому б вирішувались питання протипожежного страхування та механізми їх застосування.

Виклад основного матеріалу. Між пожежною безпекою і страхуванням існує тісний зв'язок [4]: пожежі сприяли виникненню страхування як одній з форм боротьби з ними і їх наслідками. Всі страхові організації зацікавлені в зменшенні числа пожеж. З розвитком економіки, підвищенням пожежної безпеки в цілому число пожеж, можливо, зменшиться, але діяльність страхових організацій не втратить силу, оскільки завжди існуватиме загроза виникнення пожежі при стихійних лихах, необережному поводженні з вогнем і інших подібних випадках. Зниження числа пожеж призведе до пониження страхових платежів і зробить страхування доступним кожному.

Страхування організується і здійснюється на підставі договору про страхування, який є сукупністю видів страхування, що передбачають обов'язок страховика щодо страхових виплат у розмірі повної або часткової компенсації збитків, завданих об'єкту страхування [5]. Механізм страхування надає можливість створення страхового фонду, здатного компенсувати ймовірну шкоду ще до виникнення шкідливого або небезпечного впливу на населення, об'єкти економіки, навколишнє середовище. Головна проблема – визначення страхових внесків. Вони перерозподіляють шкоду від НС між учасниками страхування, незамінні в тих випадках, коли шкода від НС настільки велика, що її важко компенсувати окремому виробництву. Крім того, цей механізм має і стимулюючий вплив, який пов'язаний з тим, що страховий внесок залежить від ризику. Залежність є лінійною: чим менший ризик, тим менша сума страхового внеску. За своїм змістом страхування є одним із способів створення страхового фінансового фонду. Воно організовується і втілюється на основі договору страхування і являє собою сукупність видів страхування, що передбачають зобов'язання страховика щодо страхових виплатах у розмірі повної або часткової компенсації шкоди, заподіяної об'єкту страхування, а саме: майновим інтересам особи, про страхування якої укладено відповідний договір. При цьому, у напрямі попередження НС і ліквідації їх наслідків страховий захист населення і територій від промислових аварій і стихійних лих забезпечується обов'язковим і добровільним страхуванням. Обов'язкове – при експлуатації небезпечного виробничого об'єкта, добровільне – у всіх інших випадках.

Стримуючим фактором страхового бізнесу є те, що на даному етапі ні страховики, ні держава, ні, тим більше, підприємства не в змозі відокремлено вирішити проблему відновлення матеріальних збитків (прямих і опосередкованих) від НС природного і техногенного характеру. Тому необхідна концентрація ресурсів і зусиль держави, приватних страхових компаній і підприємств у розв'язанні проблем зниження ризику появи НС та збитків від їх негативних наслідків. Інакше кажучи, держава повинна виступати гарантом щодо регулювання стосунків у галузі страхування ризиків відповідальності організацій, що експлуатують небезпечні промислові об'єкти, і зобов'язанням, що виникають внаслідок завданої шкоди життю і здоров'ю громадян, майновим інтересам юридичних і фізичних осіб, а також відігравати роль гаранта-перестраховщика по відношенню до національних страхових компаній.

Поряд з цим, активності страхового бізнесу і розширенню ринку страхових послуг буде сприяти розвиток і удосконалення системи прогнозування НС, а також методології оцінки ризиків їх появи, тобто величини ймовірності появи страхового випадку.

Діючі на даний момент методики не дозволяють реально оцінити ризик в страхуванні. Наслідком цього, як показує світова практика, є те, що страхові компанії на мають можливості точно підрахувати ймовір-

ність появи НС, що знижує загальну суму ризику, розміри страхових премій, а природні ризики взагалі відмовляються страхувати [6].

Врешті-решт ефективність страхового захисту населення, об'єктів економіки і в цілому національного добробуту країни від НС природного і техногенного характеру залежить: від економічної і правової підтримки державою страховиків, дотримання державних програм управління природно-техногенною безпекою та інвестиційних програм, спрямованих на попередження НС та пом'якшення їх наслідків; від організаційних основ створення приватних, резервних та інших фондів.

Таким чином, страхування набуває важливого значення у справі створення резервів у порівнянні зі всіма іншими способами. Воно стає дієвим важелем у досягненні виробничо-економічними системами безпечного рівня.

Порядок визначення страхової суми, у межах якої страховик при настанні страхового випадку із страхування відповідальності за порушення договору при виконанні робіт, наданні послуг у сфері пожежної безпеки зобов'язується зробити страхову виплату, установлюються Урядом України.

Протипожежне страхування може здійснюватися в обов'язковій і добровільній формах. Страхування націлене на те, щоб задіяти, насамперед, економічні важелі регулювання питань пожежної безпеки. У цьому випадку власник сам буде зацікавлений у забезпеченні безпеки свого об'єкта, і буде відповідати за її дотримання перед державою і третіми особами. Треба відмітити, що страхова компанія, зробивши оцінку стану забезпеченості пожежною безпекою об'єкта, повинна нести повну відповідальність за виконану роботу.

Система пожежного страхування припускає створення умов, при яких власник, розуміючи відповідальність за безпеку свого підприємства і його працівників, сам буде зацікавлений у страхуванні можливих ризиків. Масштаби цих ризиків будуть визначати незалежні аудиторські компанії. І від цього будуть залежати страхові внески, установлювані страховими компаніями. Якщо говорити простіше, сума страхового внеску буде диференційована залежно від рівня захищеності об'єкта. Високий ступінь захищеності об'єкта - сума страхового внеску для власника буде мінімальною, низька - зросте. Страхові тарифи передбачається встановлювати з урахуванням конструктивних характеристик об'єктів. Наприклад, тариф на цегельний будинок повинен бути менший, ніж на дерев'яний.

Такими економічними важелями можливо спонукати власника вкладати кошти в забезпечення пожежної безпеки свого об'єкта. Потрібна тісна співпраця між МНС України та страховими компаніями, направлена на диференціації страхових тарифів залежно від ступеня захищеності об'єктів.

Закон про пожежне страхування - потужний стимул у розвитку системи незалежної оцінки ризиків. Він передбачає створення гарантова-

ного механізму, що дозволяє відшкодування збитку громадянину з боку тієї організації, що його наносить. Поки ж існує практично один спосіб компенсації такого збитку - це державна допомога з резерву фонду Уряду України або з інших джерел. Коли щось відбувається, потерпілі, якщо, звичайно, вони самі не застрахували свої життя, здоров'я й майно, можуть розраховувати лише на підтримку держави. Відповідно до Закону України, без аудиту безпеки об'єкта неможливо буде одержати поліс обов'язкового страхування майна. А без страхового поліса діяльність підприємства стане незаконною. Його робота буде припинена до усунення порушення закону, а якщо порушення не будуть усунуті, підприємство може бути закрито за рішенням суду.

В роботі розглянута модифікація відносин між суб'єктами страхування, МНС та іншими організаціями і представлено декілька варіантів удосконалення організаційно – економічного механізму управління пожежною безпекою.

Першим представлено алгоритм, згідно з яким відбуваються фінансові стосунки між даними організаціями в даний час (рис.1).

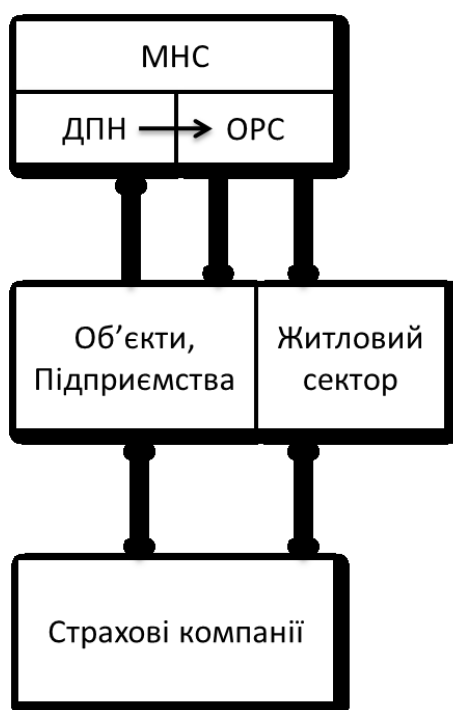

Рис. 1 – Існуючий організаційно – економічний механізм державного управління пожежною безпекою

Оперативно-рятувальна служба (ОРС) забезпечує гасіння пожеж як на об'єктах і підприємствах, так і у житловому секторі. З цих двох об'єктів перевірі житловий сектор не піддається, а наглядово-профілактична робота ведеться на об'єктах та підприємствах. Фінанси, отримані на прийманні проектів та в інших випадках, Держпожнаглядом частково передаються до ОРС. Завдяки такій схемі забезпечується стабі-

льне функціонування даної структури. Тому що на паливо та закупівлю обмундирування держава коштів не виділяє, або виділяє частково.

Перевагами такої схеми є: стабільність функціонування та простота.

Недоліком є можливість порушення закону при здійсненні корупційних відносин. Не перевіряється, або вибірково перевіряється, житловий сектор. Робота інспекції націлена на комерційні підприємства.

На наступній схемі представлено організаційно-економічні стосунки між цими ж суб'єктами, але з виключенням Держпожнадзора. Страхові компанії повністю візьмуть на себе ризики застрахованих фізичних і юридичних осіб та зможуть фінансувати в повній мірі (або частково) ОРС (рис.2).

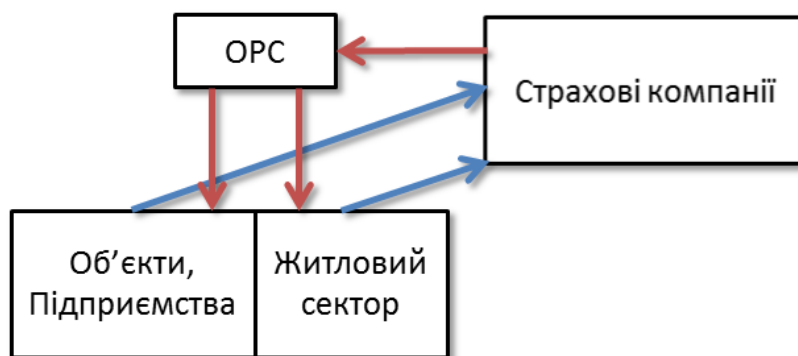

Рис. 2 – 1-й запропонований організаційно – економічний механізм державного управління пожежною безпекою

Перевагами такої схеми є: покриття втрат фізичних і юридичних осіб при пожежах чи інших нещасних випадках. Неможливість здійснення корумпованої схеми по лінії Держпожнадзора. Краще та повне фінансування ОРС, конкурс при прийомі на службу, більш якісний особовий склад та пожежно-технічне обладнання.

Недоліки: можливі протизаконні схеми. Перша - людина (організація), що страхується, робить підпал самостійно (або через виконавця) для отримання страхової винагороди. Друга схема - людина (організація), що застрахувалась, вступає в зговір зі страховим агентом для отримання страхової винагороди та її поділу між собою.

Наступна схема дуже проста не тільки на вигляд, але для реалізації також. На ній ми бачимо 3 суб'єкти, такі ж, як і на рис. 2, але принципи роботи між ними суттєво змінилися. В даній ситуації МНС не тільки забезпечує гасіння пожеж та ліквідацію надзвичайних ситуацій, але й виступає в ролі експерта. Його нова функція в кооперації зі страховою компанією - виставляти відсоткові виплати, в залежності від оснащеності об'єкта. При високому показнику оснащеності об'єкта відсоткова плата буде зменшена, і, навпаки, при низькому – буде відбуватися збільшення.

Перевагами такої схеми є: МНС, а саме ОРС отримає офіційне джерело фінансування, що дозволить знов таки покращити якісний

склад за рахунок приходу спеціалістів, які отримують можливість працювати після перемоги у конкурсі. Буде відбуватися підвищення авторитету організації серед населення.

Недоліки: не виключається можливість зговору і налагодження корупційної схеми серед працівників МНС і співробітників страхових компаній. Що дозволить в особистих інтересах (або організації) виставляти завищені (занижені) відсотки для особи (організації), що страхується, та отримання надприбутку за рахунок нічим не обгрунтованої різниці. Використання даного механізму цілком можливе, але необхідне доопрацювання для унеможливлення корупційних дій з будь-якого боку. Вважається, що на ринку страхових компаній не буде монополії і будь-яка фізична або юридична особа буде вільно обирати компанію саме для себе (за рейтингом, умовами, тощо).

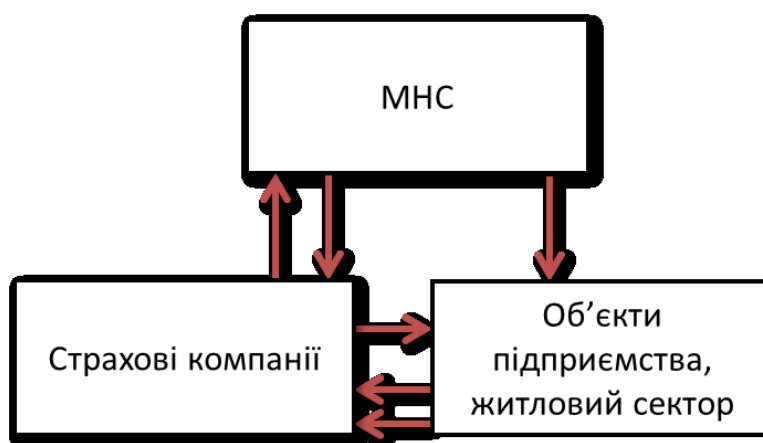

Рис. 3 – 2-й запропонований організаційно – економічний механізм державного управління пожежною безпекою

Наступна схема, враховуючи переваги та недоліки попередніх механізмів, включила новий організаційний блок – незалежну аудиторську компанію. З цього механізму бачимо, що Держпожнагляд в схемі не задіяно його використання можливе на потенційно-небезпечних об'єктах, чи з перебуванням великої кількості людей (рис. 4).

Перевагами такої схеми є: повне виключення можливості зговору з метою наживи, між тим, кого страхують, та тим, хто надає послуги страхування. Кожна з наведених у механізмі організацій прозоро займається своїми професійними функціями.

Недоліки полягають в тому, що відбудеться ломка всієї налагодженої системи, тисячі людей з блоку Держпожнагляд втратять своє місце роботи.

Кожний з учасників процесу страхування зацікавлений у чіткому дотриманні іншими сторонами всіх установлених вимог. Вимальовується наступна схема. З одного боку, страхова компанія зацікавлена в клієнті. З іншого боку, сам клієнт (виробник або користувач) зацікавлений застрахувати свою відповідальність, щоб у випадку надзвичайної ситуа-

ції потерпілі були гарантовані одержати компенсації. Із третьої сторони, незалежна аудиторська компанія в умовах неминучої конкуренції на цьому ринку буде зацікавлена в проведенні якісного аудиту. Четвертий учасник схеми - це МНС України. Незалежні аудиторські компанії й експерти будуть одержувати акредитацію на право здійснення незалежної оцінки ризиків у спеціальних комісіях МНС України, які також будуть здійснювати контроль якості аудиторських перевірок.

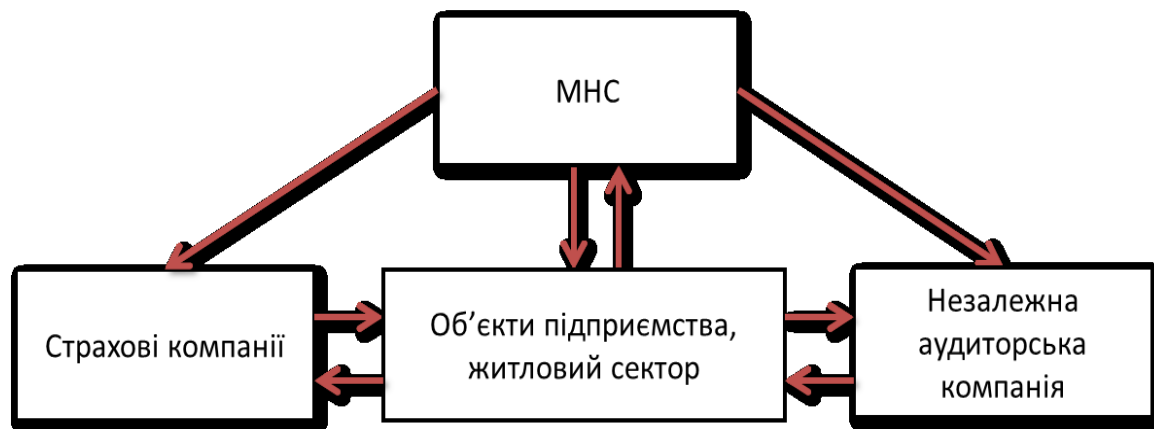

Рис. 4. 3-й запропонований організаційно – економічний механізм державного управління пожежною безпекою

Страхова організація сама буде розробляти методику й визначати коефіцієнт для того або іншого об'єкта, буде використати для цієї мети власні ресурси або залучати незалежних аудиторів. Державний пожежний нагляд зосередить свої зусилля винятково на об'єктах з масовим перебуванням людей, соціально значимих об'єктах, критично важливих об'єктах для економіки країни.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Під час роботи над напрямками вдосконалення організації державного управління пожежною безпекою вдалося теоретично описати бажані результати, які потрібно отримати в процесі дослідження. А за допомогою структурно-логічних схем та порівняльного аналізу було вибрано найкращий організаційно – економічний механізм державного управління пожежною безпекою. В результаті було запропоновано існуючий організаційно – економічний механізм замінити новим для більш раціонального державного управління у сфері пожежної безпеки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про пожежну безпеку» ВР 17.12.1993 р. / Збірка документів з пожежної безпеки. К, 2006 р.
2. Закон України «Про страхування» м. Київ, 7 березня 1996 року N 85/96-ВР <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=85%2F96-%E2%F0> [електронний ресурс].

3. Наказ МНС України № 59 від 06.02.2006 р. «Інструкція з організації роботи органів ДПН», розділ 1 і 2.
4. Микеев А.К. Пожар. Социальные, экономические и экологические проблемы. – М., 1994. – 315 с.
5. Брушлинский Н.Н. Совершенствование организации и управления ПО. М.: Стройиздат. 1986. – стор. 317-331.
6. Труш О.О. Досвід побудови та функціонування систем цивільного захисту країн-членів Європейського Союзу Західної Європи. Зб. наук. праць. – Вип. 4 (27).- Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ „Магістр”, 2009. – С. 441-447.

УДК 159.9:331.4

Ковальська І. Е., к. психол. н.

ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОГО ПРОФЕСІЙНО-ОСОБИСТІСНОГО ІМІДЖУ ЯК УМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСОБИСТОЇ БЕЗПЕКИ ПРИКОРДОННИКА

Розглянуто питання формування позитивного професійно-особистісного іміджу в аспекті проблеми забезпечення особистої безпеки персоналу Державної прикордонної служби України. З'ясовано, що особиста захищеність прикордонника зумовлюється здоров'язберігаючою, психотерапевтичною, адаптаційною, компенсаційною та дисциплінарною функціями його професійно-особистісного іміджу.

Ключові слова: професійно-особистісний імідж, забезпечення особистої безпеки, прикордонник.

Рассмотрен вопрос формирования положительного профессионально-личностного имиджа в аспекте проблемы обеспечения личной безопасности персонала Государственной пограничной службы Украины. Выявлено, что личная защищенность пограничника определяется здоровьесохраняющей, психотерапевтической, адаптационной, компенсаторной и дисциплинарной функциями его профессионально-личностного имиджа.

Ключевые слова: профессионально-личностный имидж, обеспечение личной безопасности, пограничник.

Постановка проблеми. Державна прикордонна служба України (далі – ДПСУ) – це правоохоронний орган спеціального призначення, що забезпечує недоторканність державного кордону та охорону суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні. З огляду на це питання забезпечення особистої безпеки персоналу прикордонного відомства набувають особливої гостроти та актуальності, адже вони як пересічні громадянами України мають невід'ємні конституційні права на належні, безпечні і здорові умови праці, на охорону та захист життя і здоров'я, зокрема, у процесі трудової діяльності [7].